

Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ Η ΚΡΙΤΙΚΗ*

Οἱ γνωστικοί.

Οὗτοι ἐν τῷ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστοῦ ἁγῶνι αὐτῶν, καίτοι ἐφρόνουν ὅτι ἦσαν Χριστιανοί, ἐπ' ἄλλου ἐδάφους μετέφερον τὸν πόλεμον διαφόρου τοῦ τῶν ἐθνικῶν· πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῶν πλανῶν αὐτῶν πολλοὶ τούτων προσέβαλλον τὰς ἀγίας Γραφάς. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς γνώσεως, ὅπερ κατὰ τὸν Baug εἶνε ἡ πρώτη πρόωρος ἀπόπειρα Χριστιανικῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας ἀναφανεῖσα ὡς μέσον τι μεταξὺ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ ἀρχαίου κόσμου, κρῖμα ἐπομένως Χριστιανισμοῦ καὶ ἐθνισμοῦ, τὸ πᾶν συγγέει συγκλῶθον τὰ σύγκλωστα καὶ ταυτίζον τὰ διάφορα. Θεωροῦν κοινῆς ἀρχῆς ἐθνισμὸν καὶ Χριστιανισμὸν καὶ μόνον διαφόρους βαθμοὺς τῆς ἀναπτύξεως τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τοῦ ἀνθρώπου συγγέει τὸ θεῖον μετὰ τοῦ κοσμικοῦ στοιχείου μὴ διακρίνον μυθολογίαν καὶ θεῖαν Ἀποκάλυψιν· ὁ Ἰουδαϊσμός ἀποχωρίζεται ἀποτόμως ὑπὸ τινων τοῦ Χριστιανισμοῦ· ἀντὶ δὲ νὰ διορῶσιν ἐν τούτῳ τὴν συμπλήρωσιν ἐκείνου, ἀντιλαμβάνονται τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς καταδικάζοντος τὸν νόμον· ὁ δὲ κοινὸς χαρακτήρ ὅλων τῶν ἀποχωρήσεων τῆς γνώσεως συνίσταται εἰς τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ τῆς συναγωγῆς, τῆς Ν. Δ. ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς. Ἐκ τούτου δὲ προέρχεται ἡ ὁ πόλεμος αὐτῶν κατὰ τῆς Π. Δ. ἰδίχ' ἢ ἡ ἀπέρησις πολλῶν βιβλίων τῆς Ν., ἂν. δὲν συνῆδουσι πρὸς τοὺς παραδόλους καὶ ἄγαν φαντασιώδεις ιδέας αὐτῶν ἢ τέλος ἡ μεταβολὴ τῶν ἱερῶν ἱστοριῶν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς.

Μὴ θέλων νὰ ἀπασχολῶ τοὺς ἀναγνώστας ἀναφέρων λεπτομερῶς τὰ διάφορα συστήματα αὐτῶν περιορίζομαι μόνον εἰς ἓν τοῦ Μαρκιῶνος, διότι εἶναι τὸ γνωστότερον ἡμῖν.

Ἀνήκων εἰς τοὺς παρδεχομένους δύο ἀρχὰς διΰσχυρίζεται ὅτι μεταξὺ Π. καὶ Κ. Διαθήκης ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀντιθέσις, ὅπερ ὑποχρεοῖ αὐτὸν νὰ παρδεχθῇ δύο ἀρχὰς ἀπολύτως ἀντιθέτους· ἀπορρίπτει λοιπὸν τὴν Π. Δ. διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ μέρος τῆς Νέας. Δικαίως διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς ὅτι ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ αἰρεσιάρχου τούτου ἦτο κυρίως ὁ χωρισμὸς τοῦ νόμου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐπειδὴ δὲ τὰς ἐνστάσεις αὐτοῦ κατὰ τῶν βιβλίων τοῦ παλαιοῦ νόμου ἐκτίθησιν ἐν τινι βιβλίῳ ἐπιγραφομένην «Ἀντιθέσεις», περιῆλθον δὲ μέχρις ἡμῶν αἱ ἐν αὐτῷ ιδέαι διὰ τοῦ Τερτυλλιανοῦ ἰδίχ', ἀξιοῦμεν τοῦτο ἰδιαιτέρως μνεῖας καίπερ μὴ περισωθῆν.

Ἡ Π. καὶ ἡ Κ. διαθήκη κατ' αὐτὸν δὲν ἀναγνωρί-

ζοῦσι τὸν αὐτὸν Θεόν· ὁ μὲν Θεὸς τῶν Ἰουδαίων ὁ δημιουργὸς εἶνε περιορισμένος καὶ αὐστηρὸς, ὥμὸς καὶ ἄγριος· ἐπιβάλλει τοῖς Ἰσραηλίταις νόμον, τὸν ὅποιον ἀδυνατοῦσι νὰ πληρώσωσι· τοὺς δὲ ἄλλους λαοὺς ἐγκαταλείπει εἰς τὴν τύχην αὐτῶν· ὁ δὲ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν τὸναντίον· εἶνε ἀγαθὸς καὶ φιλόνηθρωπος ἐπιθυμῶν τὴν μακαριότητα τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπὶ πολὺ διατελὼν ἄγνωστος ἐπὶ τέλους ἐλάμψθη ἔνεκα τῆς ἀθλιότητος ἡμῶν καὶ ἀπέστειλε τὸν Χριστόν, ὅστις αἴφνης ἐφάνη ἐν Καπερναοὺμ χωρὶς νὰ προσλάβῃ τι ἐκ τῆς Μαρίας τὸ 15ον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου διδάσκων τὸν ἀγαθὸν Θεόν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἀγάπης· ὁ Χριστὸς εὐλογεῖ ὅσους καταρᾶται ὁ Θεὸς τῶν Ἰουδαίων· ἀποθανῶν δὲ κατὰ δοκῆσιν κατέβη εἰς τὸν Ἀδην διὰ νὰ σώσῃ οὐχὶ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Σὴθ καὶ Σὴμ, τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῶν πατριάρχων, ἀλλὰ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Κῆν, τοὺς κατοίκους τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρρων, τοὺς Αἰγυπτίους καὶ ἐθνικοὺς.

Τινὰς ἐκ τῶν μουφῶν τῶν κατὰ τοῦ Θεοῦ τῶν Ἰουδαίων τοῦ Μαρκιῶνος γνωρίζομεν. Πολλὴν δὲ κατὰ τὴν χρῆσιν ποιεῖται τῆς περὶ τῆς πτώσεως διηγήσεως τῆς ἀγίας Γραφῆς διὰ νὰ λάβῃ ἀφορμὴν νὰ μεμφθῇ τὸν δημιουργόν.

Ἄν ὁ δημιουργὸς, ἔλεγεν, ἦτο ἀγαθός, δὲν θὰ ἐπέτρεπε ν' ἀπατηθῇ ὑπὸ τοῦ διαβόλου ὁ κατὰ τὴν εἰκόνα δημιουργηθεὶς ἄνθρωπος καὶ νὰ γείνη λεία τοῦ θανάτου· ἂν ἦτο προγνώστης, δὲν θὰ ἤγνῳε τὰ μέλλοντα· ἂν ἦτο παντοδύναμος, θὰ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐκμηδενίσῃ τὰς πανουργίας τοῦ Σατανᾶ.

Ἀλλὰ καὶ ἑτέραν ἀποδείξιν τῆς ἀτελείας τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραὴλ προβάλλεται ἐκ τῆς Γενέσεως· δύναται ποτε ὁ Θεὸς ν' ἄγνοῇ ποῦ εἶνε ὁ Ἀδὰμ καὶ νὰ ζητῇ αὐτόν; νὰ καταβῇ εἰς Σόδομα καὶ Γομόρρα νὰ ἴδῃ τί συμβαίνει; ἀπαγορεύων τὴν κλοπὴν ἐπιτρέπει τοῖς Ἰουδαίοις κατὰ τὴν Ἐξοδὸν νὰ κλέψωσι τὰ χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ σκεύη τῶν Αἰγυπτίων· ἐπιβάλλων τὴν ἀνάγκυσιν τοῦ Σαββάτου λησμονεῖ τὴν ἐντολὴν ταύτην· πρὸ τῆς Ἱερικῆς· αὐστηρῶς ἀπαγορεύων τὴν εἰδωλολατρείαν, δικτάσσει νὰ ὑψωθῇ χαλκοὺς ὄφεις ἐν τῇ ἐρήμῳ· εἶνε φιλεκδικὸς, ζηλότυπος, ὀργίλος· καὶ ἐν γένει ἔχει ὅλας τὰς ἀτελείας καὶ κακίας τῶν δημιουργημάτων· μίαν δὲ μόνην ιδιότητα ἀναγνωρίζων ἐν αὐτῷ τὴν δικαιοσύνην διΰσχυρίζεται ὅτι αὕτη χωρισμένη οὕσα τῆς ἀγαθότητος μεταβάλλεται εἰς ὠμότητα. Προσέτις ἕκτοτε δὲν ἐπανελήφθησαν αἱ κατηγορίαι αὗται καὶ δὲν ἐπαναλαμβάνονται ἄχρι τῆς σήμερον! σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ αἰρετικὸς οὗτος ἤμικσε περὶ τὰ μέσα τῆς Β'. ἐκατονταετηρίδος.

Ὁ Μαρκίων οὕτως ἀπορρίπτει ὁλόκληραν τὴν Παλαιὰν καὶ διατηρεῖ μόνον τὴν Νέαν. Ἐν τούτοις ἀπρνοῦμενος τὸ θεῖον κῦρος ἐκείνης δὲν διαμφισβητεῖ καὶ τὸ ἱστορικὸν κῦρος.

Ἐξ ἐναντίας μάλιστα παρδεχεται ἐξ ὁλοκλήρου τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ὅσα ὁ Μωυσῆς καὶ οἱ λοιποὶ τῆς Π. Δ. συγγραφεῖς ἐξιστοροῦσι. Τὴν ἀρχὴν αὐτῆς

*) Ἰδὲ ἀριθ. 44 σελ. 863 — 864.

ἀποδίδει εἰς τὸν Δημιουργόν. Ὡς πρὸς τὴν Νεάν δὲ εἰς ὅσα μὲν παραδέχεται, ἀπονέμει κύρος ἀπόλυτον· ἀπορρίπτει ὅμως καὶ οὐκ ὀλίγα μέρη, τῶν ὁποίων ἀρνείται τὸ κύρος.

Πρὸς τοῦτο δὲ παρέχει τὴν ἀφορμὴν ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν. Ἐπειδὴ οὗτος ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ μέμφεται τοὺς ψευδαδέλφους, οἵτινες μετέτρεπον τὸ Εὐαγγέλιον δι' ἰουδαϊκῶν ἰδεῶν, ὁ Μαρκίων συμπεραίνει ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀποκόψῃ ἐκ τοῦ κανόνος ὅλα ἐκεῖνα τὰ βιβλία καὶ τὰ χωρία τὰ κατ' αὐτὸν ὄζοντα ἰουδαϊκῆς πλάνης. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁρῶμενος αὐθαρέτως ὅλως πᾶν ὅ,τι δὲν συνῆδε πρὸς τὰς ιδέας αὐτοῦ, ἀπέκοψεν, ἀπεκήρυξεν ὡς ἰουδαϊκόν, κατεδίκασεν ὡς παρείσακτον ὑπὸ ἰουδαϊκῆς χειρός· οὕτω δὲ κατέστη ὁ πρῶτος, ὅστις ἠρνήθη τὸ κύρος πολλῶν βιβλίων τῆς Κ. Δ. Διήρесе δὲ αὐτὴν εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ *Εὐαγγέλιον* περιλαμβάνον τὸ τοῦ Λουκᾶ ἠκρωτηριασμένον, καὶ τὸ *Ἀποστολικὸν* περιέχον δέκα ἐπιστολάς τοῦ Παύλου. Τὰ δὲ λοιπὰ ἦτοι Μκθταῖος, Μάρκος, Ἰωάννης, Πράξεις ἀποστόλων, Ἀποκάλυψις. καὶ λοιπαὶ ἐπιστολαὶ ἀποβάλλονται.

Καὶ ὅμως αἱ τοῦ αἰρεσιάρχου τούτου ιδέαι κατὰ τοῦ κύρους τῶν ἱερῶν τούτων βιβλίων εἶνε πολύτιμοι μαρτυραὶ καὶ ἀποδείξεις σπουδαῖαι τῆς αὐθεντίας τῶν βιβλίων τῆς Ν. Δ. ὅ,τι λέγει ὁ Μαρκίων περὶ τοῦ Εὐαγγελίου Λουκᾶ εἶνε ἀσφαλὲς ἐγγύησις τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ· ὅ,τι δὲ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀπῆντησαν αὐτῷ διὰ νὰ ὑποστηρίξωσι τὸ κύρος τῶν ἄλλων Εὐαγγελιστῶν μαρτυρεῖ τὴν ἀρχαιότητα αὐτῶν μετὰ τῆς ἀκεριότητος. Ἡ παρέκβασις αὕτη ἔστω διὰ τινος τῶν ἡμετέρων ἱστορικοφιλοσόφων. οἵτινες ἐλαφρῶς τῇ καρδίᾳ ἀποφαίνονται πολλάκις ὅ,τι μόνις τὴν 4ην καὶ 5ην ἐκατονταετηρίδα ἦσαν γνωστα τὰ ἱερὰ τῆς Ν. Δ. βιβλία· ἀφίνω εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ χαρακτηρίσῃ τοὺς τοιοῦτους. Καλὸν ὅμως νὰ ᾔηται ἐπιφυλακτικώτεροι ἵνα μὴ φωρῶνται ἐπιπόλαιοι καὶ ἄδαεῖς τῶν τοιούτων.

Μήπως δὲ ὁ Μαρκίων κατεδίκασε μόνον τὰς ἀγίας Γραφάς; μετέβαλε καὶ ὅ,τι ἐξ αὐτῶν ὡς ἔγκυρον ἀνεγνώρισεν· ἐν μὲν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Λουκᾶ διαγράφων τὰ δύο πρῶτα κεφάλαια ἐν τοῖς ἐπομένοις ποῦ μὲν ἀποκόπτει, ποῦ δὲ παρεμβάλλει· ἵνα μὴ δυσκολευθῇ διὰ τὴν ὑπερφυσικὴν σύλληψιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀγγέλων καὶ λοιπῶν ἀρνείται τὸ κύρος τῶν κεφαλαίων τούτων· ἐπειδὴ δὲ ἦτο δοκίμη τὴν λέξιν «πνεῦμα» ἀντικαθιστᾷ διὰ τοῦ «φάντασμα σάρκα καὶ ὅστέα οὐκ ἔχει».

Τὴν αὐτὴν μέθοδον ἀκολουθεῖ καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς. χωρίον εἰλημμένον ἐκ τῆς Π. Δ. διαγράφει, ἐξοβελίζει δὲ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀβραάμ, τὸν ὁποῖον ἀποστρέφεται· εἶχε δίκαιον ὁ Τερτυλλιανὸς νὰ λέγῃ ὅτι ὁ Μαρκίων ὑπῆρξεν ὁ ἀκρωτηριαστὴς τῶν ἀγίων Γραφῶν «*Marcion enim exerte et palam machaera, non stylo usus est, quoniam ad materiam suam caedem scripturarum confecit*».

Οὕτω λοιπὸν ὁ πρόδρομος τῶν νεωτέρων ὑπερκριτικῶν τῆς Ἀγίας Γραφῆς δημιουργήσας Εὐαγγέλιον καὶ Ἀποκάλυψιν κατὰ τὰς ὑποκειμενικὰς αὐτοῦ δοξασίας ἀντιπαρέβαλλεν τοῦτο πρὸς τὰς ἱερὰς βίβλους τῶν Ἑβραίων. Ἐν δὲ ταῖς ἀντιθέσεσιν αὐτοῦ ἀποκαλύπτει ὅλας τὰς διαφωνίας καὶ ἀντιφάσεις, τὰς ὁποίας νομίζει ὅτι εὕρίσκει μεταξύ τῶν δύο διαθηκῶν ἦτοι τὴν συγκαταρίθμωσιν τῶν τελωνῶν μεταξύ τῶν Ἀποστόλων, τὴν παραδίασιν τοῦ Σαββάτου, τὴν καταφρόνησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου κτλ. οὐδεμία ὁμοιότης τοῦ Μεσσίου πρὸς τὸν ὑπὸ τῶν Προφητῶν εἰκονιζόμενον· δὲν ὠνομαζέτο Ἑμμανουήλ· οὔτε ἦρος οὔτε κατακτητῆς παρέστη· δὲν ἦλθε πρὸς ἀνθρώπων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ βασιλείου, ἀλλὰ πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Δὲν ἐστάλη ἄρα ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ τοῦ τέως ἀγνώστου· ἀπορριπτέον ἄρα τὸν Ἰουδαϊσμόν, καθὼς καὶ τὸν ἐθνισμόν· ὁ νέος οἶνος δὲν πρέπει νὰ εἰσαχθῇ εἰς ἀσκούς παλαιούς. Πᾶσα δὲ ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ ἐσκόπει τὴν ἀνατροπὴν τοῦ δημιουργοῦ τῶν Ἰουδαίων· αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος πολλάκις διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς ἀντιθέσεως ταύτης.

Τοιοῦτον τὸ βιβλίον τῶν ἀντιθέσεων τοῦ Μαρκίωνος, ὅπερ ἐξήσκησε μεγάλῃ ἐπιρροῇ ἐπὶ τε τοὺς Γνωστικούς καὶ τοὺς ἐθνικούς· ἐκεῖνοι μὲν εἶχον αὐτὸ ὡς ἱερὸν, οἱ δὲ ἐθνικοὶ πολλὰ ἠντήλησαν ἐξ αὐτοῦ ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ Κέλσου καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου· οἱ νεώτεροι τῆς Γραφῆς πολέμιοι ἐχαιρέτισαν τὸν Μαρκίωνα ὡς ἕνα τῶν σπουδαίων προδρόμων αὐτῶν· ἀληθῶς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος τῶν ὑπερκριτικῶν, ὅστις ἐπὶ ὑποκειμενικῶν λόγων στηριχθεὶς ἐμόρφωσε τὸ τῆς κριτικῆς αὐτοῦ σύστημα. Δὲν διστάζουσι δὲ ν' ἀποκαλέσωσιν αὐτοὺς πεφωτισμένους κριτικούς, ἐλευθέρους προλήψεων καὶ σοφωτέρους τῶν Πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας· οἱ δὲ ὀρθολογισταὶ καὶ μάλιστὰ ἡ σχολὴ τοῦ Ρενάν καὶ Στράους ἐνησχολήθησαν ἄγαν περὶ τὰ συγγράμματα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Σινώπης· ἐζήτησαν νὰ ἀναστηλώσωσιν αὐτῷ ἀνδρίαντα. Καὶ μήπως δὲν εἶνε ἄξιος τοιαύτης τιμῆς ἀνὴρ διδάξας αὐτοῖς τὸν τρόπον τῆς ἀρνήσεως τοῦ κύρους τῶν ἀγίων Γραφῶν καὶ τοῦ αὐθαρέτου ἀκρωτηριασμοῦ τοῦ κειμένου αὐτῶν;

(Ἀκολουθεῖ).

HOMO VETUS.